

SABATAUSKAS ȘI ALȚII

HOTĂRÂREA CURȚII (Camera a treia)

9 octombrie 2008*

În cauza C-239/07,

având ca obiect o cerere de pronunțare a unei hotărâri preliminare formulată în temeiul articolului 234 CE de Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas (Lituania), prin decizia din 8 mai 2007, primită de Curte la 14 mai 2007, în procedura de control al constituționalității formulată de

Julius Sabatauskas și alții

CURTEA (Camera a treia),

compusă din domnul A. Rosas, președinte de cameră, domnii A. Ó Caoimh, J. N. Cunha Rodrigues, U. Lõhmus și doamna P. Lindh (raportor), judecători,

avocat general: doamna J. Kokott,
grefier: doamna C. Strömholm, administrator,

* Limba de procedură: lituaniana.

având în vedere procedura scrisă și în urma ședinței din 24 aprilie 2008,

luând în considerare observațiile prezentate:

- pentru domnul Sabatauskas și alții, de G. Kaminskas, advokatas;

- pentru guvernul lituanian, de domnul D. Kriauciūnas și de doamna R. Mackevičienė, în calitate de agenți;

- pentru guvernul italian, de domnul I. M. Braguglia, în calitate de agent, asistat de doamna W. Ferrante, avvocato dello Stato;

- pentru guvernul finlandez, de domnul J. Heliskoski și de doamna A. Guimaraes-Purokoski, în calitate de agenți;

- pentru Comisia Comunităților Europene, de domnul B. Schima și de doamna A. Steiblytė, în calitate de agenți,

după ascultarea concluziilor avocatului general în ședința din 12 iunie 2008,

pronunță prezenta

Hotărâre

- ¹ Cererea de pronunțare a unei hotărâri preliminare privește interpretarea articolului 20 din Directiva 2003/54/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 26 iunie 2003 privind normele comune pentru piața internă de energie electrică și de abrogare a Directivei 96/92/CE (JO L 176, p. 37, Ediție specială, 12/vol. 2, p. 61, rectificare în JO 2004, L 16, p. 74, denumită în continuare „directiva”).

- ² Această cerere a fost formulată în cadrul unui litigiu aflat în curs de judecată la Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas (Curtea Constituțională din Republica Lituania), care a fost sesizată de domnul Sabatauskas și alții, membri ai Parlamentului lituanian în vederea controlului constituționalității articolului 15 alineatul 2 din Legea privind energia electrică, în versiunea ce rezultă din Legea nr. IX-2307 din 1 iulie 2004 (Lietuvos Respublikos elektros energetikos įstatymo pakeitimo įstatymas Nr. IX-2307, Žin., 2004, Nr. 107-3964).

Cadrul juridic

Reglementarea comunitară

- 3 Potrivit articolului 1 din directivă:

„Prezenta directivă stabilește norme comune pentru producerea, transportul, distribuția și furnizarea energiei electrice. Prezenta directivă definește normele de organizare și de funcționare a sectorului energiei electrice, accesul la piață, criteriile și procedurile aplicabile cererilor de ofertă și acordarea autorizațiilor, precum și exploatarea rețelelor.”

- 4 Considerentele (2), (4)-(7), (13), (15) și (17) ale directivei sunt redactate după cum urmează:

„(2) Experiența dobândită din punerea în aplicare a [D]irective[i] [96/92/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 19 decembrie 1996 privind normele comune pentru piața internă de energie electrică (JO 1997, L 27, p. 20)] demonstrează avantajele considerabile pe care le poate aduce piața internă a energiei electrice din punctul de vedere al eficientizării, scăderii prețurilor, îmbunătățirii calității serviciilor și creșterii competitivității. Rămân, cu toate acestea, lacune importante și posibilități de îmbunătățire a funcționării pieței;

sunt, așadar, necesare dispoziții concrete în special pentru asigurarea unor condiții de concurență echitabile la nivelul producției și pentru reducerea riscului poziției dominante pe piață și a comportamentului agresiv, asigurându-se tarife de transport și distribuție nediscriminatorii, prin accesul la rețea pe bază de tarife publicate înainte de intrarea lor în vigoare [...]

[...]

- (4) Libertățile pe care tratatul [CE] le garantează cetățenilor europeni – libera circulație a mărfurilor, libertatea de a presta servicii și libertatea de stabilire – pot fi efective numai în cadrul unei piețe deschise în totalitate, care permite tuturor consumatorilor să își aleagă liber furnizorii și tuturor furnizorilor să își livreze liber produsele clienților.

- (5) Principalele obstacole în calea realizării unei piețe interne pe deplin operaționale și concurențiale se referă, printre altele, la problemele de acces la rețea, problemele de tarifare și gradele diferite de deschidere a piețelor între statele membre.

- (6) Pentru o bună funcționare a concurenței, accesul la rețea trebuie să fie nediscriminatoriu, transparent și bazat pe prețuri stabilite în mod echitabil.

- (7) Pentru realizarea pieței interne a energiei electrice, accesul nediscriminatoriu la rețea al operatorului de rețea de transport sau de distribuție este de o importanță capitală [...]

[...]

- (13) Este necesară luarea unor măsuri suplimentare în vederea asigurării unor tarife transparente și nediscriminatorii pentru accesul la rețele. Aceste tarife ar trebui să fie aplicabile tuturor utilizatorilor rețelei, fără nicio discriminare.

[...]

- (15) Existența unei reglementări eficiente asigurate de una sau mai multe autorități de reglementare naționale constituie un element important pentru garantarea existenței unor condiții nediscriminatorii de acces la rețea. Statele membre specifică funcțiile, competențele și prerogativele administrative ale autorităților de reglementare. Este important ca autoritățile de reglementare din toate țările membre să aibă în comun un set minim de competențe. Competențele acestor autorități de reglementare naționale ar trebui să includă competența de a stabili sau de a aproba tarifele sau, cel puțin, metodele de calcul al tarifelor de transport și de distribuție. Pentru a evita incertitudinea și litigiile costisitoare și îndelungate, aceste tarife ar trebui publicate înainte de intrarea lor în vigoare.

[...]

- (17) Pentru a asigura accesul efectiv la piață al tuturor actorilor de pe piață, inclusiv al noilor intrați, este necesară crearea unor mecanisme de ajustare nediscriminatorii și care să reflecte costurile. În acest sens, imediat ce piața energiei electrice devine suficient de lichidă, va fi necesară crearea unor mecanisme de piață transparente pentru furnizarea și achiziționarea de energie electrică, necesare în vederea ajustării. În absența unei piețe lichide, autoritățile de reglementare naționale ar trebui să joace un rol activ pentru a garanta faptul că tarifele de ajustare sunt nediscriminatorii și reflectă costurile. În același timp, ar trebui oferite stimulente adecvate pentru a echilibra intrările și ieșirile de energie electrică și pentru a nu periclita sistemul.”

5 Articolul 2 din directivă, intitulat „Definiții”, prevede:

„În sensul prezentei directive:

[...]

3. «transport» înseamnă transportul de energie electrică în rețeaua de foarte înaltă și înaltă tensiune, interconectată în scopul furnizării către consumatorii finali sau distribuitori, dar fără să includă și furnizarea;

[...]

5. «distribuție» înseamnă transportul de energie electrică în rețele de distribuție de înaltă, medie și joasă tensiune, în vederea livrării sale către consumatori, dar fără a include furnizarea;

[...]

7. «consumatori» înseamnă consumatorii en-gros sau finali de energie electrică;

[...]

9. «consumatori finali» înseamnă consumatorii care cumpără energie electrică pentru uz propriu;

10. «consumatori casnici» înseamnă consumatorii care cumpără energie electrică pentru consum casnic, exclusiv activități comerciale sau profesionale;

[...]

12. «consumatori eligibili» înseamnă consumatorii care sunt liberi să achiziționeze energie electrică de la furnizorul pe care îl aleg, în sensul articolului 21 din prezenta directivă;

[...]

18. «utilizatori ai rețelei» înseamnă persoanele fizice sau juridice care alimentează o rețea de transport sau de distribuție sau care sunt deservite de o astfel de rețea;

19. «furnizare» înseamnă vânzarea, inclusiv revânzarea, de energie electrică către consumatori;

[...]”

⁶ Din articolul 21 alineatul (1) litera (c) din directivă rezultă că, de la 1 iulie 2007, statele membre trebuie să se asigure că toți consumatorii sunt consumatori eligibili în sensul directivei.

- 7 Articolul 3 din directivă, intitulat „Obligații de serviciu public și protecția consumatorului”, precizează:

„[...]”

(3) Statele membre garantează că toți consumatorii casnici și, atunci când consideră adecvat, micile întreprinderi (adică întreprinderile cu mai puțin de 50 de salariați și o cifră de afaceri anuală sau un bilanț care nu depășește 10 milioane de euro) beneficiază de serviciile universale, și anume de dreptul de a li se furniza, pe teritoriul lor, energie electrică de o calitate bine definită, la prețuri rezonabile, ușor și clar comparabile și transparente. Pentru a se asigura furnizarea de servicii universale, statele membre pot numi un furnizor de ultimă instanță. Statele membre impun întreprinderilor de distribuție obligația de a conecta consumatorii la rețeaua lor, în baza unor condiții și tarife stabilite în conformitate cu procedura definită la articolul 23 alineatul (2). Prezenta directivă nu împiedică în niciun fel încercarea statelor membre de a consolida poziția pe piață a consumatorilor casnici, precum și a consumatorilor mici și mijlocii, prin promovarea posibilităților de regrupare voluntară în vederea reprezentării acestei categorii de consumatori.

Primul paragraf trebuie pus în aplicare într-un mod transparent și nediscriminatoriu și nu trebuie să împiedice deschiderea pieței prevăzută la articolul 21.

[...]”

8 Articolul 5 din directivă, intitulat „Norme tehnice”, prevede:

„Statele membre asigură definirea criteriilor tehnice de securitate, precum și elaborarea și publicarea normelor tehnice care stabilesc cerințele tehnice minime de concepție și operaționale pentru conectarea la rețea a instalațiilor de producție, a rețelelor de distribuție, a echipamentelor consumatorilor care se conectează direct, a circuitelor de interconectare și a liniilor directe. Aceste norme tehnice trebuie să asigure interoperabilitatea rețelelor și să fie obiective și nediscriminatorii [...]”

9 Articolul 20 din directivă, intitulat „Accesul terților”, precizează:

„(1) Statele membre asigură punerea în aplicare, pentru toți consumatorii eligibili, a unei rețele de acces al terțelor părți la rețelele de transport și de distribuție. Acest sistem, bazat pe tarife publicate, trebuie aplicat, în mod obiectiv și fără discriminare, între utilizatorii rețelei. Statele membre garantează că aceste tarife sau metodele de calcul al acestora sunt aprobate înainte de intrarea lor în vigoare în conformitate cu articolul 23 și că aceste tarife și metodele de calcul, atunci când sunt aprobate doar metodele de calcul, sunt publicate înainte de intrarea lor în vigoare.

(2) Operatorul unei rețele de transport sau de distribuție poate refuza accesul în cazul în care se confruntă cu o lipsă de capacitate. Refuzul trebuie motivat și justificat în mod corespunzător, în special avându-se în vedere articolul 3. Statele membre garantează, dacă este cazul și dacă accesul este refuzat, că operatorul de rețele de transport sau de distribuție oferă informații pertinente privind măsurile necesare pentru consolidarea rețelei. Părții care solicită aceste informații i se poate impune plata unei redevențe rezonabile, care să reflecte costul furnizării acestor informații.”

10 Articolul 23 din directivă, intitulat „Autoritățile de reglementare”, prevede:

„(1) Statele membre desemnează unul sau mai multe organe competente care să exercite funcția de autoritate de reglementare. Aceste autorități sunt total independente față de sectorul energiei electrice. Prin aplicarea prezentului articol, acestea au cel puțin misiunea de a asigura nediscriminarea, asigurarea unei concurențe efective și funcționarea eficientă a pieței, în special în ceea ce privește:

[...]

(c) perioadele de timp necesare întreprinderilor de transport și de distribuție pentru racordări și reparații;

[...]

(f) condițiile și tarifele pentru racordarea noilor producători de energie electrică, pentru a garanta că acestea sunt obiective, transparente și nediscriminatorii, în special ținând cont în mod corespunzător de costurile și beneficiile diverselor tehnologii bazate pe surse de energie regenerabile, ale producției distribuite și ale cogenerării;

[...]

(2) Autoritățile de reglementare răspund de stabilirea sau aprobarea, înainte de intrarea lor în vigoare, cel puțin a metodologiilor folosite pentru calcularea sau stabilirea:

- (a) condițiilor de racordare și acces la rețelele naționale, inclusiv tarifele de transport și distribuție. Aceste tarife sau metodologii permit realizarea investițiilor necesare în viabilitatea rețelelor;

[...]”

Reglementarea națională

- ¹¹ Din decizia de trimitere reiese că, la 1 iulie 2004, Parlamentul lituanian a adoptat Legea nr. IX-2307 de modificare a Legii privind energia electrică. Legea nr. IX-2307 menționată avea drept obiect în special transpunerea directivei în dreptul național. Această lege a intrat în vigoare la 10 iulie 2004.

- 12 Articolul 15 alineatul 2 din Legea privind energia electrică, în versiunea ce rezultă din Legea nr. IX-2307 din 1 iulie 2004, este redactată după cum urmează:

„Operatorul rețelei de transport este obligat să se asigure că cerințele de racordare a producătorilor de energie electrică, a operatorilor rețelei de distribuție și a echipamentelor consumatorilor la rețeaua de transport respectă condițiile impuse de legislație și nu sunt discriminatorii. Echipamentele unui consumator pot fi racordate la o rețea de transport numai dacă operatorul rețelei de distribuție refuză, în temeiul cerințelor tehnice sau de exploatare impuse, să racordeze la rețeaua de distribuție echipamentele consumatorului situate în zona de activitate stabilită în licența operatorului rețelei de distribuție.”

Acțiunea principală și întrebarea preliminară

- 13 Din decizia de trimitere reiese că, în Lituania, echipamentele majorității clienților de energie electrică, și anume consumatorii de energie electrică, sunt racordate la rețele de distribuție exploatate de doi operatori ai acestui tip de rețea. Acești doi operatori sunt principalii utilizatori ai rețelelor de transport. Pe de altă parte, cinci societăți gestionează rețele locale de distribuție destinate să satisfacă propriile necesități și pe cele ale persoanelor care locuiesc pe un teritoriu de mică întindere. În sfârșit, șase societăți care au în administrare întreprinderi industriale sunt racordate direct la rețele

de transport. Aceste racordări datează din perioada sovietică, și anume dintr-o epocă în care nu se făcea distincția între producția, transportul și distribuția de energie electrică. Astfel s-a ajuns ca anumiți consumatori de energie electrică să rămână racordați la instalațiile acestor întreprinderi industriale și ca aprovizionarea lor să depindă de capacitățile tehnice și financiare ale întreprinderilor menționate.

- 14 Ca urmare a modificării prin Legea nr. IX-2307 din 1 iulie 2004 a Legii privind energia electrică și în special a articolului 15 alineatul 2 din aceasta, consumatorii noi nu pot alege liber tipul de rețea la care își pot racorda echipamentele și trebuie să se racordeze la o rețea de distribuție. Numai în cazul în care un operator al rețelei de distribuție refuză racordarea la rețeaua sa în temeiul constrângerilor tehnice sau de exploatare, consumatorul vizat își poate racorda echipamentele la o rețea de transport.
- 15 Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas a fost sesizată de un grup de parlamentari cu o cerere având ca obiect controlul conformității cu Constituția a articolului 15 alineatul 2 din Legea privind energia electrică în versiunea ce rezultă din Legea nr. IX-2307 din 1 iulie 2004. Această instanță amintește că, în conformitate cu articolul 102 din Constituție, are misiunea de a controla conformitatea legilor cu respectiva Constituție. Instanța precizează că poate fi sesizată, *inter alia*, de un grup de parlamentari. Atunci când examinează constituționalitatea unei legi, aceasta statuează cu privire la un litigiu între cel sau cei care o sesizează și instituția care a adoptat legea contestată, respectiv Parlamentul lituanian. Deciziile sale nu sunt supuse niciunei căi de atac.
- 16 Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas precizează că, potrivit Constituției, normele juridice ale Uniunii Europene fac parte din ordinea juridică a Republicii Lituania și că în cazurile în care acest efect rezultă din tratatele fondatoare ale Uniunii, normele respective sunt de aplicare directă și, în caz de conflict între norme, acestea primează față de norma națională. Or, întrucât directiva a fost adoptată în temeiul articolelor 45 CE, 55 CE și 95 CE, instanța de trimitere apreciază că este necesar ca articolul 15 alineatul 2 din Legea privind energia electrică, în versiunea ce rezultă din Legea nr. IX-2307 din 1 iulie 2004, să fie interpretat prin prisma directivei.

- 17 Potrivit parlamentarilor care au sesizat instanța menționată, acest articol 15 alineatul 2 nu consacără libertatea consumatorului de a alege între o rețea de transport sau o rețea de distribuție pentru racordarea echipamentelor sale. Or, articolul 20 din directivă nu ar stabili nici vreo restricție explicită privind racordarea echipamentelor unui consumator de energie electrică la o rețea de transport, nici vreo obligație de a proceda la o astfel de racordare exclusiv la o rețea de distribuție.
- 18 Reiese din decizia de trimitere că Parlamentul lituanian apreciază, dimpotrivă, că statele membre sunt libere să stabilească regulile de racordare la rețeaua de energie electrică. Se invocă, în fața instanței de trimitere, o scrisoare din 21 decembrie 2005 a domnului Piebalgs, membru al Comisiei Comunităților Europene responsabil în domeniul energiei electrice, în cuprinsul căreia se preciza că directiva „nu impune să se confere consumatorului dreptul de a alege în mod discreționar între o racordare la o rețea de transport sau la o rețea de distribuție. Consumatorul are un drept de a fi racordat la rețeaua de energie electrică, iar punerea sa în aplicare efectivă reprezintă un aspect care ține de domeniul subsidiarității”.
- 19 Instanța de trimitere constată că reiese din modul de redactare a articolului 20 alineatul (1) din directivă că revine statelor membre obligația de a crea o rețea în cadrul căreia consumatorii vor putea avea acces, la cerere, atât la rețelele de transport, cât și la rețelele de distribuție. Cu toate acestea, instanța de trimitere constată de asemenea că aspectele privind racordarea la rețelele de energie electrică trebuie interpretate prin prisma dispozițiilor directivei, în special ale articolului 3 din aceasta, care urmăresc obiective de natură socială, și anume furnizarea de servicii universale, protecția consumatorului sau protecția mediului. Or, articolul 15 alineatul 2 din Legea privind energia electrică, în versiunea ce rezultă din Legea nr. IX-2307 din 1 iulie 2004, ar părea că urmărește deopotrivă aceste obiective.

20 În aceste condiții, Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas a hotărât să suspende judecarea cauzei și să adreseze Curții următoarea întrebare preliminară:

„Articolul 20 din directiv[ă] trebuie interpretat [...] în sensul că obligă statele membre să adopte o reglementare în temeiul căreia orice terț are dreptul discreționar, în condițiile în care rețeaua de energie electrică dispune de «capacitatea necesară», de a alege rețeaua – de transport de energie electrică sau de distribuție de energie electrică – la care dorește să aibă acces, iar operatorul rețelei respective este obligat să îi asigure accesul la rețea?”

Cu privire la întrebarea preliminară

21 Prin intermediul întrebării formulate, instanța de trimitere urmărește să afle dacă articolul 20 din directivă trebuie interpretat în sensul că statele membre trebuie să adopte o reglementare care să prevadă, pe de o parte, că orice terț poate alege în mod discreționar tipul de rețea, de transport sau de distribuție, la care dorește să aibă acces sau să se racordeze și, pe de altă parte, că operatorul rețelei este obligat să îi permită accesul sau racordarea la rețeaua sa în condițiile în care acesta din urmă dispune de capacitatea necesară.

Observațiile prezentate Curții

- 22 Reclamantii din acțiunea principală susțin că articolul 20 din directivă obligă statele membre să creeze o rețea de acces care să permită tuturor consumatorilor să aibă acces, la cerere, atât la rețelele de transport, cât și la rețelele de distribuție. Singura excepție de la acest principiu ar fi enunțată la alineatul (2) al aceluiași articol. Ar rezulta din definiția termenului „transport” de la articolul 2 din directivă că transportul de energie electrică până la consumator poate fi direct, fără utilizarea unei rețele de distribuție.
- 23 Articolul 15 alineatul 2 din Legea privind energia electrică în versiunea ce rezultă din Legea nr. IX-2307 din 1 iulie 2004 nu ar conferi consumatorului libertatea de alegere a rețelei la care urmează să fie racordate echipamentele sale. Această dispoziție ar fi, așadar, discriminatorie și ar contraveni obiectivelor directivei. Lipsa posibilității de alegere ar încălca drepturile consumatorilor.
- 24 Guvernele lituanian și finlandez, la care s-a adăugat Comisia în cursul ședinței, susțin că, în vederea interpretării articolului 20 din directivă, trebuie să se distingă între noțiunile „acces la rețea” și „racordare la rețea”. Accesul la rețea ar acoperi posibilitatea de a utiliza rețeaua în funcție de un tarif publicat. Racordarea la rețea ar avea în vedere conexiunea fizică la rețea. Articolul 20 menționat nu ar viza decât obligațiile pe care ar trebui să le îndeplinească statele membre pentru a permite un acces liber al terților la rețelele de transport și de distribuție a energiei electrice, iar nu aspectele privind racordarea la aceste rețele.
- 25 Guvernul lituanian apreciază că directiva nu prevede nicio obligație pentru statele membre în ceea ce privește racordarea consumatorilor la rețele, cu excepția obligațiilor privind serviciile universale prevăzute la articolul 3 alineatul (3) din directivă.

- 26 Acest guvern afirmă că, prin racordarea la o rețea de energie electrică, consumatorul are acces la această rețea. Reglementarea națională avută în vedere în acțiunea principală i-ar asigura, așadar, un acces la rețelele de energie electrică și, pe de altă parte, ar garanta respectarea obligațiilor privind serviciul public și de furnizare de servicii universale prevăzute la articolul 3 alineatele (2) și (3) din directivă.
- 27 În rest, statele membre ar fi libere să prevadă cu prioritate o racordare a consumatorilor la rețelele de distribuție și, în subsidiar, o racordare la rețelele de transport. Sistemul instituit de către reglementarea națională în cauză în acțiunea principală ar avea drept scop în special să evite racordarea unor consumatori mari direct la rețele de transport, ceea ce ar avea drept efect ca sarcina aferentă rețelelor de distribuție să fie suportată exclusiv de consumatorii mici și, prin urmare, să crească prețurile energiei electrice cu 10-30 %. Pe de altă parte, alegerea liberă a unei racordări la o rețea ar dăuna dezvoltării optime a rețelelor.
- 28 Pentru guvernul finlandez, noțiunea „terț” avută în vedere la articolul 20 din directivă desemnează un furnizor de energie electrică, altul decât unitatea unei întreprinderi integrate pe verticală care asigură producția sau furnizarea de energie electrică. Această dispoziție nu ar privi, așadar, accesul consumatorilor la rețele.
- 29 Potrivit guvernului italian, directiva nu recunoaște consumatorului libertatea de a alege, în mod discreționar, rețeaua la care dorește să se racordeze. Acesta ar trebui, în prealabil, să se conformeze „sistemului de acces” instituit de către reglementarea națională. Consumatorul ar dispune astfel de un drept condiționat de acces la sistem.

Cu toate acestea, dacă statele membre ar putea obliga consumatorii să se adreseze mai întâi unui operator al rețelei de distribuție, ar exista o atingere adusă libertății de alegere a consumatorului și un risc de aplicare discriminatorie a regulilor de acces de către operatorul rețelei de distribuție.

- 30 Potrivit Comisiei, întrucât problema racordării nu are incidență directă asupra liberalizării pieței interne, aceasta este lăsată în sarcina statelor membre, cu excepția racordării celor mai vulnerabili consumatori pentru care statele membre trebuie să pună în aplicare servicii universale, în conformitate cu articolul 3 alineatul (3) din directivă.

Răspunsul Curții

- 31 Este important să se amintească faptul că obiectivul directivei este de a ameliora funcționarea pieței interne a energiei electrice. Potrivit considerentelor (6) și (7) ale directivei, accesul la rețea nediscriminatoriu, transparent și bazat pe prețuri stabilite în mod echitabil este necesar pentru buna funcționare a concurenței și este de o importanță capitală pentru realizarea pieței interne a energiei electrice (a se vedea Hotărârea din 22 mai 2008, citiworks, C-439/06, Rep., p. I-3913, punctele 38 și 40).
- 32 Considerentul (4) al directivei precizează că o piață deschisă în totalitate trebuie să permită consumatorului să își aleagă liber furnizorul, iar acestui furnizor să își livreze liber produsele clienților.
- 33 Curtea a dedus din aceste considerații că, pe de o parte, pentru alegerea liberă a furnizorilor, consumatorii eligibili trebuie să poată avea acces la rețelele de transport și de distribuție care transportă energia electrică până la consumatori și că, pe de altă

parte, liberul acces al terților la rețelele de transport și de distribuție constituie una dintre măsurile esențiale pe care statele membre sunt obligate să le pună în aplicare pentru a asigura realizarea pieței interne de energie electrică (a se vedea Hotărârea citiworks, citată anterior, punctele 43 și 44).

- 34 Pentru a răspunde la întrebarea adresată, trebuie să se examineze sfera noțiunilor „acces la rețea” și „terți” în sensul articolului 20 din directivă și să se stabilească obligațiile ce revin statelor membre, în temeiul articolului 20, pentru a asigura accesul terților la rețele.
- 35 Articolul 20 alineatul (1) din directivă prevede că statele membre asigură punerea în aplicare „pentru toți consumatorii eligibili, a unei rețele de acces al terțelor părți la rețelele de transport și de distribuție” și că acest sistem „trebuie aplicat, în mod obiectiv și fără discriminare, între utilizatorii rețelei”.
- 36 În ceea ce privește, mai întâi, noțiunea „acces la rețea”, trebuie să se verifice dacă, astfel cum au susținut guvernele lituanian și finlandez, precum și Comisia în cadrul ședinței, trebuie să se distingă între noțiunile „acces la rețea” și „racordare la rețea”.
- 37 În această privință, trebuie să se constate o diferență între anumite versiuni lingvistice ale directivei. Într-adevăr, atât prima teză a articolului 20 alineatul (1), cât și prima teză a articolului 20 alineatul (2) utilizează, în mai multe versiuni lingvistice, cuvântul „acces”. Acesta este cazul, în special, în versiunile în limbile spaniolă („acceso”), germană („Zugang”), engleză („access”), franceză („accès”) și italiană („accesso”). În schimb, versiunea în limba lituaniană a directivei utilizează la articolul 20 alineatul (1) cuvântul „prieiga” care se traduce prin „acces”, în timp ce la alineatul (2) al aceluiași articol se utilizează cuvântul „prisijungti”, acesta putându-se traduce prin „a conecta” sau „a

racorda”. Cuvântul „prisijungti” este utilizat de asemenea în considerentele (2) și (6) ale versiunii în limba lituaniană a directivei, pe când celelalte versiuni lingvistice citate utilizează cuvântul „acces” sau echivalentul acestuia.

³⁸ Potrivit unei jurisprudențe constante, formularea utilizată în una dintre versiunile lingvistice ale unei dispoziții comunitare nu poate să fie singurul temei pentru interpretarea acestei dispoziții sau să i se atribuie, în această privință, un caracter prioritar în raport cu celelalte versiuni lingvistice. O astfel de abordare ar fi într-adevăr incompatibilă cu cerința de aplicare uniformă a dreptului comunitar (a se vedea Hotărârea din 12 noiembrie 1998, *Institute of the Motor Industry*, C-149/97, Rec., p. I-7053, punctul 16, și Hotărârea din 3 aprilie 2008, *Endendijk*, C-187/07, Rep., p. I-2115, punctul 23).

³⁹ În cazul în care există diferențe între diversele versiuni lingvistice ale unui text comunitar, dispoziția în cauză trebuie să fie astfel interpretată în raport cu economia generală și cu finalitatea reglementării din care face parte (Hotărârea din 9 martie 2000, *EKW și Wein & Co*, C-437/97, Rec., p. I-1157, punctul 42, Hotărârea din 1 aprilie 2004, *Borgmann*, C-1/02, Rec., p. I-3219, punctul 25, precum și Hotărârea *Endendijk*, citată anterior, punctul 24).

⁴⁰ Trebuie constatat că termenii „acces” și „racordare” apar în directivă cu sensuri diferite. Termenul „acces” are legătură cu aprovizionarea cu energie electrică, incluzând în special calitatea, regularitatea și costurile serviciului. Acesta este utilizat adesea în contextul garantării de tarife nediscriminatorii. Astfel, reiese din considerentele (2) și (13) ale directivei că accesul la rețea pe bază de tarife publicate înainte de intrarea lor în vigoare garantează tarife de transport și de distribuție nediscriminatorii, din considerentul (6) al acesteia că acest acces trebuie să fie nediscriminatoriu, transparent

și bazat pe prețuri stabilite în mod echitabil, din considerentul (15) al directivei că intervenția autorităților de reglementare garantează existența unor condiții nediscriminatorii de acces la rețea și din considerentul (17) al acesteia că este necesar să se pună în aplicare mecanisme de ajustare nediscriminatorii și care să reflecte costurile pentru a asigura accesul efectiv la piață al tuturor actorilor de pe piață.

41 Termenul „racordare” este utilizat mai degrabă într-un context tehnic și se referă la conexiunea fizică la rețea. Astfel, articolul 5 din directivă prevede că statele membre asigură elaborarea și publicarea normelor tehnice care stabilesc cerințele tehnice minimale de concepție și operaționale pentru conectarea la rețea a instalațiilor de producție, a rețelelor de distribuție, a echipamentelor consumatorilor care se conectează direct, a circuitelor de interconectare și a liniilor directe. În același timp, articolul 23 alineatul (1) litera (c) din directivă precizează că autoritățile de reglementare au misiunea de a asigura nediscriminarea și o concurență efectivă, în special în ceea ce privește timpul necesar întreprinderilor de transport și de distribuție pentru racordări. Tot aceste autorități trebuie, de asemenea, potrivit articolului 23 alineatul (2) litera (a) din directivă să stabilească sau să aprobe metodologiile folosite pentru calcularea sau stabilirea condițiilor de racordare la rețele. Cu privire la acest aspect și astfel cum a arătat în mod întemeiat avocatul general la punctul 33 din concluzii, articolul 23 alineatul (2) litera (a) menționat utilizează în aceeași frază termenii „acces” și „racordare”. Rezultă din aceasta că cei doi termeni au sensuri diferite. Pe de altă parte, trebuie să se menționeze articolul 3 alineatul (3) din directivă care precizează că, pentru a asigura furnizarea de servicii universale, statele membre pot impune întreprinderilor de distribuție obligația de racordare a consumatorilor la rețelele lor.

42 Astfel, reiese din această examinare a dispozițiilor directivei că, astfel cum a arătat avocatul general la punctele 34 și 36 din concluzii, accesul la rețea se consideră a fi dreptul de utilizare a rețelelor de energie electrică și că racordarea corespunde conexiunii fizice la rețea. Articolul 20 din directivă precizează obligațiile statelor membre numai în ceea ce privește accesul la rețea, iar nu racordarea la acestea.

43 Prin urmare, în măsura în care, pe de o parte, transportul și distribuția nu includ furnizarea de energie electrică și în măsura în care, pe de altă parte, consumatorii eligibili trebuie să își poată alege liber furnizorii și aceștia din urmă trebuie să poată avea

acces la rețele, astfel cum s-a amintit la punctul 33 din prezenta hotărâre, rezultă că, pentru consumatorii eligibili, dreptul de acces la rețele se exercită prin intermediul unui furnizor pe care respectivii consumatori trebuie să îl poată alege liber. Astfel cum a precizat avocatul general la punctul 41 din concluzii, această libertate de alegere este garantată deopotrivă dacă furnizorul îi racordează la o rețea de transport sau la o rețea de distribuție.

44 În continuare, în ceea ce privește noțiunea „terț”, trebuie să se constate că însuși textul articolului 20 alineatul (1) din directivă precizează această noțiune utilizând în același timp expresia „utilizator de rețea”, care este definită la articolul 2 punctul 18 din directivă și acoperă persoanele fizice sau juridice care alimentează o rețea de transport sau de distribuție sau care sunt deservite de o astfel de rețea. Consumatorii figurează printre aceste persoane.

45 Rezultă din aceasta că, prin includerea utilizatorilor de rețele în domeniul său de aplicare, articolul 20 alineatul (1) din directivă conferă și consumatorilor eligibili un drept de acces nediscriminatoriu la rețele.

46 Unul dintre obiectivele directivei este ca accesul la rețea să fie liber, ceea ce reprezintă, astfel cum s-a amintit la punctul 33 din prezenta hotărâre, o măsură esențială pentru a se ajunge la realizarea pieței interne de energie electrică, și ca acest acces la rețea să fie întemeiat pe criterii obiective, nediscriminatorii și transparente, precum și pe tarife publicate anterior intrării lor în vigoare, iar nu ca accesul menționat să fi discreționar.

47 Rezultă că statele membre păstrează o marjă de manevră pentru orientarea utilizatorilor de rețele către un tip de rețea sau altul, cu condiția totuși de a o face din motive nediscriminatorii și potrivit unor considerații obiective. Utilizatorii de rețele

au, așadar, un drept de acces la o rețea de energie electrică, dar statele membre pot decide ca racordarea să se facă la un tip de rețea sau la altul. Trebuie totuși să se verifice în ce măsură criteriile reținute de statele membre sunt obiective și nediscriminatorii.

48 În acest sens, preocuparea de a evita racordarea directă a unor consumatori mari la rețele de transport, ceea ce ar avea drept efect suportarea doar de către consumatorii mici a sarcinii costurilor aferente rețelelor de distribuție și, prin urmare, creșterea prețurilor energiei electrice, poate justifica obligația de a se racorda cu prioritate la o rețea de distribuție. Cu toate acestea, revine instanței naționale obligația de a verifica dacă aceste motive sunt reale și dacă se bazează pe criterii obiective și nediscriminatorii.

49 Rezultă din toate aceste considerații că trebuie să se răspundă la întrebarea adresată că articolul 20 din directivă trebuie interpretat în sensul că definește obligațiile statelor membre numai în ceea ce privește accesul, iar nu racordarea terților la rețelele de transport și de distribuție de energie electrică și că nu prevede că sistemul de acces la rețele pe care statele membre sunt obligate să îl pună în aplicare trebuie să permită consumatorului eligibil să aleagă în mod discreționar tipul de rețea la care dorește să se racordeze. Articolul 20 menționat trebuie interpretat de asemenea în sensul că nu se opune unei reglementări naționale care prevede că echipamentele unui consumator eligibil pot fi racordate la o rețea de transport numai dacă operatorul unei rețele de distribuție refuză, în temeiul cerințelor tehnice sau de exploatare impuse, să racordeze la rețeaua sa echipamentele consumatorului eligibil situate în zona de activitate stabilită în licența sa. Cu toate acestea, revine instanței naționale să se asigure că implementarea și aplicarea acestui sistem se fac potrivit unor criterii obiective și nediscriminatorii între utilizatorii rețelelor.

Cu privire la cheltuielile de judecată

50 Întrucât, în privința părților din acțiunea principală, procedura are caracterul unui incident survenit la instanța de trimitere, este de competența acesteia să se pronunțe cu

privire la cheltuielile de judecată. Cheltuielile efectuate pentru a prezenta observații Curții, altele decât cele ale părților menționate, nu pot face obiectul unei rambursări.

Pentru aceste motive, Curtea (Camera a treia) declară:

Articolul 20 din Directiva 2003/54/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 26 iunie 2003 privind normele comune pentru piața internă de energie electrică și de abrogare a Directivei 96/92/CE trebuie interpretat în sensul că definește obligațiile statelor membre numai în ceea ce privește accesul, iar nu racordarea terților la rețelele de transport și de distribuție de energie electrică și că nu prevede că sistemul de acces la rețele pe care statele membre sunt obligate să îl pună în aplicare trebuie să permită consumatorului eligibil să aleagă în mod discreționar tipul de rețea la care dorește să se racordeze.

Articolul 20 menționat trebuie interpretat de asemenea în sensul că nu se opune unei reglementări naționale care prevede că echipamentele unui consumator eligibil pot fi racordate la o rețea de transport numai dacă operatorul unei rețele de distribuție refuză, în temeiul cerințelor tehnice sau de exploatare impuse, să racordeze la rețeaua sa echipamentele consumatorului eligibil situate în zona de activitate stabilită în licența sa. Cu toate acestea, revine instanței naționale să se asigure că implementarea și aplicarea acestui sistem se fac potrivit unor criterii obiective și nediscriminatorii între utilizatorii rețelelor.

Semnături